

200 september 2022

DE ZAAISCHE MOLEN

WIND BRIEF

**200STE EDITIE VAN
DE WINDBRIEF**
NIEUWE SECRETARIS
ABEL ZWART
**HET PRINSENHOF
300 JAAR**

INHOUD

Windbrief redactie bij Het Pink,
de eerste molen van de vereniging.
V.l.n.r.: Ed Pielkenrood, Trudy Boom-
Reuvekamp, Rick Bakker, Sarah
Vermoolen en Jan Krijt.
Foto Auke Boom

- 4 **ZAANSTAD AAN ZEE**
EEN REIS IN DE TIJD
- 9 **ANNEKE WIJDOGEN-VIS**
BEZOEKERSECONOMIE
- 10 **DE MAALPLOEG**
VAN HET PRINSENHOF
- 14 **CORNELIS VAN UITGEEST**
EEN GIDS IN HET MOLENMUSEM
- 18 **WINDBRIEF: VAN MEDEDELINGENBLAADJE**
TOT PROFESSIONEEL MAGAZINE
- 22 **INTERVIEW MET ABEL ZWART**
NIEUWE SECRETARIS
- 28 **MOOIMAKERSGOED**
MYTHOLOGIE IN HET MOLENMUSEUM
- 30 **VRIJWILLIGER GERRIT VOLKERS**
50 JAAR BIJ HET PRINSENHOF
- 33 **300 JAAR PRINSENHOF**
WEL EN WEE DOOR DE JAREN HEEN
- 36 **MOLEN ABC**
LAATSTE LOODJES VAN HET ALFABET
- 41 **RONDJE MOLENS**
NIEUWS UIT HET VELD
- 43 **KORTE BERICHTEN**
- 45 **COLOFON**

We mogen het best een keer hardop zeggen: "We zijn trots op onze Windbrief". Een compliment aan de redactie is bij de verschijning van de tweehonderdste editie terecht. Wie wij als bestuur van De Zaanse Molen ook spreken, we krijgen steevast een compliment voor het blad. Zelf zie ik de Windbrief als een afspiegeling van De Zaanse Molen. We zijn een kleurrijke vereniging en met de evenwichtige afwisseling van leuke weetjes en menselijke verhalen, hebben wij met de Windbrief een kleurrijk magazine. Het kan bijna ook niet anders want professionaliteit is in de redactie van het blad ruimschoots vertegenwoordigd. Maar professionaliteit is niet de enige grond voor het succes van de Windbrief. Heel belangrijk is ook dat de redactie onafhankelijk is en dat dat is vastgelegd

in een redactiestatuut. Hoewel het bestuur van De Zaanse Molen eindverantwoordelijk is voor de uitgave van het blad, bepaalt de redactie de inhoud helemaal zelfstandig. En dat is een groot goed want zo kan de redactie kritisch kijken naar de ontwikkelingen binnen de vereniging. Verder weet de redactie altijd goed wat er leeft in de vereniging zonder alleen te luisteren naar de vrijwilligers en molenkenners bij uitstek. Want de Windbrief moet ook interessant zijn voor de grote groep leden die minder direct betrokken is bij de vereniging. Het is de taak van de Windbrief om alle leden te verbinden met de molens, het museum en elkaar. Tot slot laat de Windbrief zien hoe belangrijk het is om het Zaanse molenerfgoed voor volgende generaties te behouden en hoe leuk het is om daaraan een bijdrage te leveren. Misschien is de Windbrief daarom wel het blad dat de Zaanse cultuur het beste uitstraalt. Onze molens zijn immers het belangrijkste

culturele erfgoed van de Zaanstreek en vormen daarmee de basis voor de Zaanse identiteit. Als je lid bent van De Zaanse Molen en dus de Windbrief leest, dan ben je een echte Zaankanter. Nu moeten we er nog voor zorgen dat nieuwe Zaankanters zich aansluiten bij De Zaanse Molen. De Windbrief kan daar vast op een of andere manier bij helpen. Bij het hierboven uitgedeelde compliment moeten we alle voorgaande redacties gedurende de vijftig jaargangen van de Windbrief niet vergeten, want het blad is in stappen toegegroeid naar het huidige niveau. Ook alle inpakkers en bezorgers mogen delen in de pluim. Dankzij hen hebben duizenden mensen in de loop der jaren de Windbrief thuis op de deurmat gekregen.

Jan Goedhart
voorzitter

Foto Trudy Boom-Reuvekamp

DE ZAANSCH E MOLEN

ZAANSTAD AAN ZEE

EEN REIS IN DE TIJD

door Jan Krijt

Het is nu bijna niet meer voor te stellen, maar gedurende de hoogtijdagen in de 17e en 18e eeuw was de Zaanstreek voor een groot deel omringd door zeewater. De grote binnenmeren Beemster, Schermer, Purmer en Wijdewormer waren al snel ingepolderd, maar de laag liggende Zaanstreek en Waterland werden nog steeds met regelmaat geteisterd door overstromingen. Er verongelukten veel mensen, huizen stonden weken onder water, vee verdronk terwijl oogsten en voorraden in schuren en pakhuizen verloren gingen. En drinkwater was nauwelijks voor handen want de putten werden brak. Kortom, geen makkelijke tijd om desondanks het Zaanse economische wonder te laten voltrekken.

Landmeter in de Franse Tijd.

We trekken in dit verhaal - voorzien van unieke kaarten - door het Zaanse landschap van 200 jaar geleden, een tijd waarin je in het Zuiden uitkeek over het IJ. Onderweg komen we nog stille getuigen tegen in de vorm van zeedijken, oude sluizen en kilometerpaaltjes.

LION EN NAPOLEON MINUTIEUS BEZIG

Zo'n 10 jaar geleden startte kaartenmaker Lion Charmant een uniek project. Hij combineerde de kaarten van Napoleon uit 1812 met moderne satellietopnamen. Omdat de Zaanstreek zoals gezegd in 1812 aan het IJ lag, gaf hij het project knipogend de naam Zaanstad aan Zee.

Bij het op elkaar leggen van de oude en nieuwe kaarten werd al snel de verbijsterende nauwkeurigheid duidelijk van de landmeters van destijds. Afwijkingen op nu nog herkenbare locaties bedragen hooguit 20 centimeter!

Reden van het zogenaamde Minuutplan van Napoleon was het heffen van grondbelasting naar Frans model. Minuut is hierin *uiterst zorgvuldig* (minutieus) en plan is *kaart*.

INTERACTIEVE MAQUETTE EN STUDIEHOEK IN HET MOLENMUSEUM

Ook in het Molenmuseum vinden we het werk van Charmant terug. De op de begane grond prominent aanwezige interactieve maquette van de Zaanstreek is een van de hoogtepunten van het museum met indrukwekkende

Kaartvermaak, hier de maquette op de begane grond in het Molenmuseum.

mogelijkheden. We zien hier hoeveel molens en waar ze door de eeuwen heen stonden. Op de eerste verdieping, in de studiehoek, is voor dieptestudies de kaart Zaanstad aan Zee digitaal beschikbaar. Hier kan men naar hartenlust inzoomen op alle 355 in 1812 nog aanwezige molens op hun exacte locatie.

THUIS INLOGGEN OP WWW.ZAANSCEMOLEN.NL

De beeldbank van De Zaanse Molen is al jaren een geweldige bron van informatie met duizenden schitterende foto's en documenten. Sinds kort is hier een knop te vinden, genaamd *Interactieve molenkaart*. Klik hierop voor een overzicht over de Zaanstreek en uitzoekend komen ook Amsterdam en Purmerend in beeld. Een woud van groene puntjes geeft dan de locatie van een duizelingwekkende tweeduizend molens aan. Zoomen we in dan komen de mogelijkheden die we ook in de

studiehoek van het museum zagen. In het oranje zien we de molens van 1812. Ook de vóór 1812 al verdwenen molens zien we overigens in het grijs. Eenmaal aan de slag wacht de ene na de andere verrassing en raak je onder de indruk van de omvang van het historische molenpark.

KAARTLEZEN 3.0 OP DE FIETS

Maar veruit het liefst trekken we er natuurlijk fysiek op uit, het Zaanse landschap in. En hier ligt het mooiste onderdeel van dit betoog. Er is namelijk ook een telefoonversie van de kaart Zaanstad aan Zee!

We stappen bij voorkeur op de fiets of maken een wandeling. Kijk vooral om je heen, en stop om op je scherm te kijken, we willen geen ongelukken.

In het kader aan het eind van dit artikel staan de verwijzing naar en tips over de betreffende website.

Detail uit de kaart van 1812. Onderaan papiermolen De Jonge Zwaan. Daarboven links De Bonsem en De Vergulde Bijkorf. De molens in het grijs waren al verdwenen.

Detail uit de kaart van 1812. West Zaanadam met de Hogendijk en noordelijk daarvan een woud van houtzaagmolens.

Stille getuige op de Westzanerdijk met in de verte Henneklopper De Paauw en buitendijks de berg van Afvalzorg.

WE ZIJN AAN HET TIJDREIZEN!

Een proefritje langs de oude Noorder IJ- en Zeedijk leverde een paar onvergetelijke uurtjes op. Met name onder Westzaan en Assendelft is Zaanstad werkelijk beeldschoon! De zuidkust van Zaanstad aan Zee wordt gemarkeerd door het lint van de Zuiddijk, de Hogendijk en de Westzanerdijk. De historische kilometerpaaltjes op de dijk zijn stille getuigen van vervlogen tijden. We werpen een blik op de kaart naar de Hogendijk. Hier floreerde in de 17e en 18e eeuw de scheepsbouw en de kaart toont het bewijs hiervan. Helaas geen scheepshellingen maar wel een woud van houtzaagmolens. We zijn aan het tijdreizen!

De Groote Braak van 1717 bij Nauerna.

WATERSNOOD IS DUBBELE RAMP

Tijdens de fietstocht drukken de sporen van oude dijkdoorbraken bij Buitenhuisen en Nauerna ons nog eens met de neus op de barre feiten. Op de kaart van 1812 zijn deze goed te zien.

Bij de aanleg van het Noordzeekanaal in 1876 werd het IJ grotendeels drooggemaakt maar we hielden geenszins droge voeten. De rampzalige overstroming van 1916 viel ons in de rug aan toen een hevige noordwester het Zuiderzeewater meters opstuwde waarbij dijken bij Durgerdam en Katwoude werden weggevaagd. De aanleg van de Afsluitdijk in 1933 maakte uiteindelijk een eind aan een

eeuwenlange reeks van overstromingen die altijd dubbele watersnood betekenden: de boel liep onder, de waterputten werden brak en dus was er geen drinkwater. En zo zijn er nog vele tochten door de streek te maken. De oude kaart op de telefoon geeft zeker een extra stimulans om eropuit te trekken. Ook ons Molenmuseum biedt, zeker bij minder goed weer, een heerlijke basis om een tijdreis aan te vangen.

Bezoek de website MAPFACTORY.NL Hierop staat een korte werkwijze om de app op je telefoon te krijgen en kaarten te downloaden (alles gratis). Het is een minutenkwestie. Lion Charmant levert de kaart desgewenst ook uitgeprint in kleur op hoogglans papier.

In 1916 slaat de Waterwolf toe.

Watersnood 1916. Het Weerpad met op de achtergrond Paltrok houtzaagmolen De Poelenburg.

Wij bewaren Erfgoed

Monumenten • Agricultuur • Kunstobjecten • Natuur

**Kent u nog erfgoed dat bewaard moeten worden?
Neem dan vrijblijvend contact met ons op.**

info@ditistomorrow.nl | www.ditistomorrow.nl

COMMUNICATIE MIDDELEN

Columnist in 2022 is Anneke Wijdogen - Vis,
directeur van de Stichting Marketing Zaanstreek

Foto Alex Douma

Beste molenliefhebber,
Bij Marketing Zaanstreek werken we continu aan het zichtbaar maken van al het moois dat de Zaanstreek te bieden heeft. Dat doen we door campagnes te voeren, advertenties te plaatsen en de mooiste initiatieven te delen via onze social media kanalen en onze website zaans.nl. Maar ook door samen te werken met partners uit de Zaanstreek. Het is immers met name onze taak om te versterken wat er al is. Onze communicatie is gericht op verschillende doelgroepen. Maar hoe bepalen we die doelgroep nu precies? Wij kijken aan één kant naar leefstijlen, naar intrinsieke interesses en motivatie om iets te ondernemen. Vooral het type mens dat op zoek is naar mooie verhalen over erfgoed, cultuur en architectuur kan in de Zaanstreek het hart ophalen. De molens zijn een mooi voorbeeld van het aanbod dat we hen te bieden hebben.

Maar we kijken ook naar geografische doelgroepen. Zo richten we ons op inwoners van de Zaanstreek, bewoners uit de

regio en op nationale en internationale bezoekers. Onze communicatiemiddelen stemmen we daar ook op af.

Deze Windbrief is één van de communicatiemiddelen om in te zetten. U bent allen molenliefhebber en daarnaast zijn velen van u woonachtig in de Zaanstreek of in de nabije omgeving. Dat maakt dat u precies in de doelgroep past.

Naast regionale zichtbaarheid streven wij ook naar nationaal bereik. Zouden we de Windbrief daar voor in kunnen zetten? Bereiken we nationale molenliefhebbers via dit medium? Helaas nog niet voldoende. Dus misschien moeten we de vraag omkeren. Zouden niet veel meer Nederlandse molenliefhebbers lid moeten worden van De Zaanse Molen, en daarmee deze Windbrief ontvangen? Zo steunen ze het Zaanse erfgoed en zetten we tegelijkertijd met elkaar het Zaanse aanbod op de kaart. Een mooie ambitie lijkt me.

Anneke Wijdogen-Vis

DE MAALPLOEG VAN HET PRINSENHOF VERTELT

door Sarah Vermoolen

Het Prinsenhof is een authentieke molen die fantastisch ligt in een mooi veenweidelandschap. Dichtbij de stad kun je met deze tijdmachine 300 jaar terug in de geschiedenis. Dit is nog de enige pelmolen in Nederland die uitsluitend kan pellen.

Waar vind je tegenwoordig nog vrijwilligers die al tientallen jaren actief zijn? Bij Het Prinsenhof in Westzaan is dat een goed gebruik. Blijkbaar oefent de molen zoveel aantrekkingskracht uit dat de vrijwillig molenaars zo graag naar hun molen gaan.

Bertus Smit is vanaf 1991 vrijwilliger. "Er zijn mensen bij die hier al veertig jaar komen. Gerrit Volkers zelfs al vijftig jaar. De maalploeg bestaat uit zes mannen. Jaïr van den Broek is de zevende. Hij is reserve molenaar, omdat hij niet altijd kan. Elke zaterdag komen

we hier. Ik doe het onderhoud en de klussen waar de anderen geen tijd voor hebben. Veel bezoek krijgen we niet. Als er vijftig mensen in het jaar komen, dan is het veel. Behalve natuurlijk op de molendagen, want als het gratis is dan zie je de mensen wel komen. In de zomer komen er nog wel eens bezoekers op een mooie zomerdag."

Gerrit Gelderman is molenaar in opleiding. "Met tussenpozen ben ik zo'n twee jaar bij de maalploeg. Wanneer je hier aankomt, dan stap je echt terug in de tijd. Ik noem het wel eens de tijdmachine. Je loopt naar de molen over een smal modderig pad door een weiland, waar soms koeien staan. Als ik op de stelling sta en iemand van de maalploeg beneden zie lopen, dan

realiseer ik me dat hier al driehonderd jaar noeste arbeid wordt verricht. Het is leuk om te bedenken dat alles al zo lang hetzelfde is. Ook in het verleden zaten de molenknechten in de hut om koffie te drinken bij de kachel, om warm te worden. Want in de molen is het koud. De hut is nog altijd de ontmoetingsplek waar je gesprekken over talloze onderwerpen voert."

"Ik ben ook al erg lang bij de maalploeg", vertelt Fred Eerenberg. Ik ben molenaar in opleiding, doe onderhoud en hou het gras bij. Voor de molen verzorg ik de PR door verhaaltjes te maken voor De Wessaner en de Windbrief. En ik leid schoolklassen rond. Het is puur de achttiende eeuw die je hier kunt beleven. De moderne wereld vind je hier niet. Ik hou erg van de natuur en die is hier zo mooi. Ik geniet van de vogels en alles wat hier groeit en bloeit. Via Staatsbosbeheer hou ik ook het riet bij in het veenweidegebied. Ik woon vlakbij en hou de molen graag in de gaten, vanwege mogelijke brand en vandalisme."

Rick Bakker, tegenwoordig hoofdmolenaar, benoemt samen met de mannen wat de molen zo uniek maakt: "Het feit dat hij nog steeds op de originele plek in het open veenweidegebied staat en dat het een pelmolen is, dat is uniek. Vaak hadden pelmolens een dubbele functie als pel- en meelmolen. Bij een pelmolen gaat het om het proces van het pellen van gerst naar gort. Het is een

V.l.n.r.: Bert Smit, Gerrit Volkers, Fred Eerenberg, Gerrit Gelderman, Rick Bakker, Bart Nieuwenhuijs. Op de voorgrond Tom Nieuwenhuijs, zoon van Bart.

HOTTING
elektrotechniek

**Sinds 1992 het adres voor een
gegarandeerd veilige installatie!**

Rechte tocht 9d, 1507 BZ Zaandam
Tel.: 06 - 532 31 977
E-mail: r.hotting@hottingelektrotechniek.nl
Website: www.hottingelektrotechniek.nl

windmolenmakerij
"Saendijck" b.v.

**Onderhoud
Restauratie
en
Nieuwbouw**

post adres: Windmolenmakerij Saendijck b.v.
Weiver 29
1551 SC Westzaan
06-20295580 075-6281425
www.saendijck.com

P. van het Kaar
Schilder & Decoratiewerken bv

Wormerveer
06 57101693

www.schilderendecoratiewerken.nl

Schilders- en Afwerkingsbedrijf

Van der Werff

Dorpsstraat 255,
1566 BA Assendelft

075- 687 4812
06 53 896 106
06 300 98 303

g.vanderwerff@xs4all.nl

wij zijn ook trots op
onze plee

hele prestatie om het velletje eraf te pellen. Je hebt daarvoor een forse, sterke molen nodig. Het gaat niet vanzelf. Alles is even lomp. Je hebt brede wieken nodig om kracht te verzamelen om de korrel te schuren. De vlucht meet ruim 23 meter! En ze hebben een heel diepe zeeg oftewel kromming om veel wind te vangen. Wel is het hekwerk breder, dan kan er meer zeil op dan bij andere Zaanse molens.

Het feit dat hier geen bebouwing is en er weinig bomen staan, is heel belangrijk. Zo kunnen we alle wind vangen. Je hebt windkracht vier, vijf of nog beter zes nodig om goed te pellen."

"Kijk, deze zandstenen komen uit het Duitse Bentheim", wijst Fred Eerenberg. "Ze werden over het IJsselmeer vervoerd en zijn 1500 kilo per stuk. Om 3000 kilo de molen in te rollen

en naar boven te takelen heb je domme-krachten en slimme mechanismes nodig. Dat is een enorme prestatie.

We zijn ook trots op onze plee. De wc boven de sloot is hersteld zodat hij er weer picobello uitziet. Er is weinig achterstallig onderhoud aan de molen, dat is heerlijk. Bart Nieuwenhuijs heeft de molen gerestaureerd. Hij is de bewaker van authenticiteit. Dat staat op zijn voorhoofd gegrift, dus dat zit wel goed."

Bart Nieuwenhuijs: "In 2007 hebben we de fundering hersteld. En zo authentiek mogelijk het pelmolenwiekenkruis gerestaureerd - zoals het vroeger was - met nieuwe roeden, zeer diepe schoten en brede windborden. De kap hebben we weer hersteld in de oude vorm. Ook het riet is vernieuwd. We hebben het teruggebracht met de inzichten van nu. Ron Couwenhoven heeft bij de restauratie veel gegevens over de molen opgezocht. Het is leuk dat we die kennis bij het 300-jarig bestaan van de molen kunnen nalezen in de Windbrief."

GIDS UIT HET MOLEN- MUSEUM

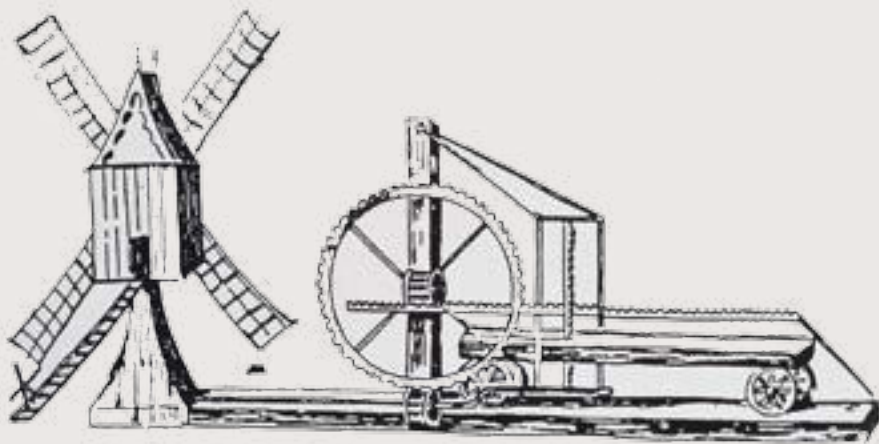
door Henk Heijnen

Cornelis Corneliszoon van Uitgeest (ca 1550 – ca 1607)

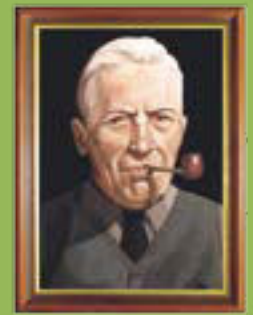
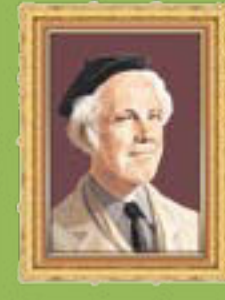
In de 200ste aflevering van de Windbrief schenken we aandacht aan de gids in het Molenmuseum die er met zijn uitvindingen voor zorgde dat de molenindustrie zo'n hoge vlucht kon nemen in de Zaanstreek: Cornelis Corneliszoon van Uitgeest. We weten niet veel van hem. Het portret dat we in het Molenmuseum gebruiken is niet naar het leven getekend, want we weten niet hoe hij eruit zag. Het weinige dat we wel weten komt uit de octrooien waarin hij zijn uitvindingen beschreef. Daar noemt hij zichzelf onder andere een 'schamel huysman', belast met 'wijff ende kinderen.'

In 1649 schreef de beroemde Jan Adriaensz Leeghwater (1575 – 1650) dat Cornelis de eerste windzaagmolen bouwde. Leeghwater noemde hem een boer uit Uitgeest, die hij '...seer wel gekent ende gesproken heeft.'

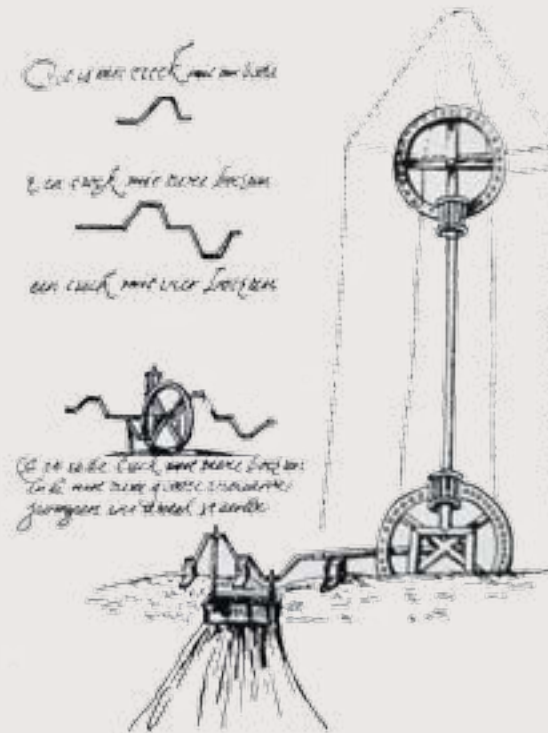
Tekening van de krukas bij het octrooi uit 1593
van de windmolen
van de windmolen
van de windmolen
van de windmolen
van de windmolen
van de windmolen
van de windmolen
van de windmolen

Tekening van de krukas bij het octrooi uit 1593

Alle personages in het Molenmuseum. Cornelis zien we linksonder.

Tekening van de krukas met 1, 2 en 4 bochten bij het octrooi uit 1597

Cornelis deed twee belangrijke uitvindingen. Hij maakte daarbij gebruik van de krukas en de molensteen, dingen die allang bestonden. Door de krukas toe te passen in een molen, vond hij de houtzaagmolen uit. Door molenstenen op zijn kant te zetten vond hij de oliemolen uit.

Cornelis kreeg in 1593 een octrooi op het zagen van hout met een windmolen. Van een draaiende beweging van de as van een windmolen, maakte hij een beweging die op en neer gaat. Hij deed dat door in de as twee keer een rechte bocht te maken. De as draait rond, maar gaat op het stuk tussen de bochten al ronddraaiend op en neer. Aan dat op en neer gaande deel maakte hij een stang met scherpe zagen van ijzer. Deze manier van hout zagen met een molen werd in de jaren die volgden verder ontwikkeld. In 1597 en in 1600 kreeg Cornelis octrooien op verbeterde versies: een krukas met één, twee en vier bochten. Dan kon je er dus meer zagen aanhangen. Die bochten kwamen in één as, maar

Eeuwenoude geschiedenis aan de Zaan Royal Duyvis Wiener B.V.

Toen P.M. Duyvis in 1885 startte met zijn machinefabriek, kon hij niet bevroeden dat Royal Duyvis Wiener B.V. 136 jaar later een internationale wereldspeler zou zijn in cacao, chocolade en noten verwerkende machines. Oorspronkelijk werden er transportsystemen, kranen en bruggen gemaakt en bovendien was Duyvis de eerste Nederlandse liftenfabrikant. De lift in de Euromast bijvoorbeeld, is door Duyvis vervaardigd.

De liftendivisie (inclusief personeel) werd in 1999 overgenomen door Otis.

Tot op de dag van vandaag bouwen we op de door P.M. Duyvis gelegde fundering en werken er, naast de 5e generatie Zaankanters, mensen uit verschillende werelddelen in onze hoofdvestiging in Koog aan de Zaan en in onze vestigingen in Aken (Duitsland) en Tambau (Brazilië).

Royal Duyvis Wiener B.V. in Koog aan de Zaan, gesitueerd tussen de cacaoreuzen aan de Zaan, is marktleider in cacaoboter persen en een van de grootste spelers op het gebied van cacao-, chocolade- en notenverwerkende systemen. Deze zijn te vinden bij alle grote producenten in meer dan 60 landen.

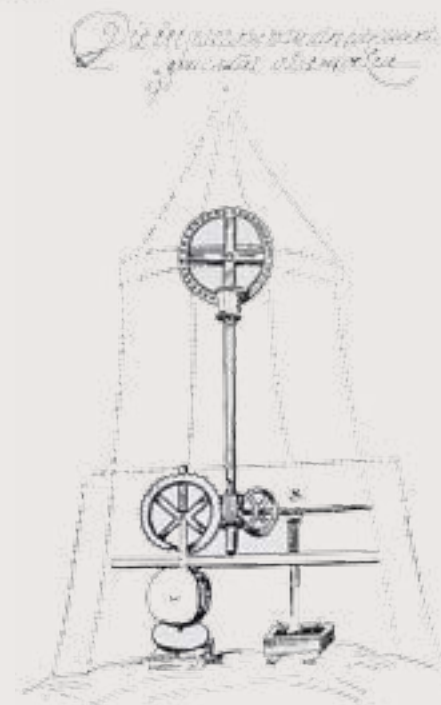

Meer weten? Bezoek ons op www.duyviswiener.com

Van een **draaiende beweging** van de as
 van een windmolen maakte hij een beweging
 die **op en neer** gaat

wel onder een bepaalde hoek ten opzichte van elkaar, zodat ze elkaar over het dode punt heen konden trekken. Inmiddels werd Cornelis 'houtsager tot Uytgeest' genoemd.

Tekening van de uitvinding van de kantsteen uit het octrooi van 1597

Tekening met kantstenen uit het octrooi van 1597

In 1596 kwam de door Cornelis uitgevonden en gebouwde houtzaagmolen naar de Zaanstreek. Niet alleen Cornelis, maar ook de koper Dirck Sybrantsz bracht er verschillende verbeteringen op aan. Uit deze eerste houtzaagmolen zou de succesvolle paltrok molen ontstaan die vele malen sneller hout zaagde dan met de hand.

De uitvinding van de kantsteen was net zo ingenieus. Bij een meelmolen draait een molensteen vlak boven een molensteen die stil ligt. Graankorrels worden tussen de draaiende en stilliggende steen gegooid en zo vermalen, zodat je uiteindelijk meel over houdt. In plaats van een draaiende liggende steen nam Cornelis twee molenstenen die op hun kant stonden. Rechtrop rond draaiend op de liggende steen werden plantenzaden zo veel beter geplet.

De bloei van de Zaanse industriemolens begon met de houtzaagmolens, gevolgd door de oliemolens. Het aantal soorten industriemolens nam in rap tempo toe. De krukas en de kantstenen werden ook daar toegepast, van papiermolens en verfmolens tot pelmolens en cementmolens. De uitvindingen van Cornelis speelden een belangrijke rol bij het ontstaan van de Zaanse molenindustrie.

VAN MEDEDELINGENBLAADJE NAAR **PROFESSIONEEL** MAGAZINE

door Jaap de Jong

In de beeldbank van De Zaanse Molen zit een foto die eind jaren zeventig in het Weefhuis in Zaan-dijk is gemaakt. Die laat zien dat de professionalisering van de Windbrief veel werk met zich meebrengt. De gestencilde A-viertjes werden voortaan in een kافت gestoken om wat meer op een blad te lijken. Aangezien het uitgeven van het blad een kostbare aangelegenheid was, werden de losse pagina's en de kافتen met een groep vrijwilligers bij elkaar geraapt en aan elkaar geniet.

Het allereerste nummer van de Windbrief moet je voorzichtig raadplegen. Het bestaat uit zes broze velletjes papier met een nietje er doorheen. Met een getypte tekst die enigszins verbleekt is door de tijd. De eerste tekst is van de hand van de voorzitter, J.C. Duyvis. De verschijningsdatum is mei 1971, de tijd dat het geen pas gaf een voorzitter in het openbaar bij zijn voornaam te noemen. Hij annonceert een 'mededelingenblaadje (*woordkeuze van de voorzitter*) dat U een surplus aan informatie zal verschaffen, waardoor U nog meer op de hoogte bent van het wel en wee der Vereniging.'

De traditie van een voorwoord wordt nog steeds in ere gehouden, zij het dat de hoofdredacteur de afgelopen jaren als portier van het blad heeft gefungeerd.

EEN RUSTPUNT

Het wel en wee is nog steeds onderdeel van de communicatie met de leden. Nieuws is en blijft essentieel om een elementaire behoefte, de nieuwsgierigheid, te bevredigen. Alleen is dat niet meer de taak van de Windbrief, maar van een digitale nieuwsbrief. De Windbrief is een rustpunt geworden voor verdieping en uitleg en om te laten zien hoe mensen zich inspannen om Zaanse molens draaiend in stand te houden. Informatie die tussen de regels door moet bevestigen dat de leden er goed aan doen de vereniging (financieel) te steunen en daarmee vooral moeten doorgaan. Bijdragen aan het behoud is een

van de wezenlijke veranderingen die het blad in de loop der jaren heeft ondergaan. Het blad maken vergt nu enige balanceerkunst van de redactie. Het moet interessant zijn voor de harde kern – de leden met veel kennis van zaken van molens – en de donateurs die één keer per jaar een financiële bijdrage overmaken. Beide categorieën moet je goed bedienen met - 199 nummers verder - een surplus aan informatie. Die meerwaarde heeft alleen een andere strekking en diepgang gekregen dan die uit de jaren zeventig. Want toen bestond de vereniging bijna uitsluitend uit een harde kern.

NUMMER 50 EN 100

Het zal wel aan het kleinerende begrip 'mededelingenblaadje' liggen dat twee mijlpalen in het jonge bestaan van de Windbrief onopgemerkt zijn gepasseerd. Het negeren van het vijftigste nummer zou – met enige moeite - te verklaren zijn door het feit dat het in 1985 verscheen, het jaar waarin de vereniging haar zestigjarig bestaan vierde. De ledenwerfactie – op naar de drieduizend leden – verdiende meer aandacht.

Waarom de honderdste editie evenmin aandacht kreeg, is te lezen in het voorwoord Kaik-er-es-an. Daarin zegt de pas benoemde voorzitter Kees Knijnenberg in alle eerlijkheid dat hij nog heel wat moet 'leren over de molens en onze vereniging'. Zijn belangrijkste aandachtspunt is het 'vinden van nieuwe geldbronnen voor onderhoud door ideeën

uit te werken en plannen te ontwikkelen voor de exploitatie met en rond onze molens'.

NUMMER 150

Nummer 150 maakt alles goed.

De Windbrief ligt in cadeauverpakking met strik bij de lezers op de mat (met dank aan de schare bezorgers). Pieter van Nieuwburg bedankt namens het bestuur de toenmalige en alle voorgaande redactieleden voor hun inzet om elke drie maanden weer een mooi blad te maken. Hoofdredacteur Ed Pielkenrood staat stil bij de veranderde positionering van De Zaanse Molen die zich ook in de Windbrief spiegelt. 'Het blad speelt tenslotte een belangrijke rol in de communicatie met de doelgroepen. De lat ligt hoog, elk nummer weer.'

- taxatie & bemiddeling
- inlijsten
- papier- en olieverfrestauratie
- schoonmaken van schilderijen
- in- en verkoop van oude prenten
- kaarten & grafiek

J.J. Allanstraat 287b • 1551 RG Westzaan • 075 6143000

www.staphorsius.nl

Huis kopen?
Hypotheek afsluiten?
Kies zelf uw notaris!
Bel en onderhandel!

Dijkhuis Koeman
notariskantoor

Hoogstraat 11, 1541 KW Koog a/d Zaan
Postbus 103, 1540 AC Koog a/d Zaan
Telefoon: 075 6125520
E-mail: info@notariskoeman.nl
Web: www.voordeelnotaris.nl

De volle smaak van échte mayonaise
zaansemayonaise.nl

Een goed blad
moet iedere
keer weer een
cadeautje zijn
dat mensen
graag
uitpakken

DE TOEKOMST

Nummer 200 roept onvermijdelijk de vraag op naar de toekomst van de Windbrief. Is er in de flitsende wereld van windmolens nog wel plaats voor een papieren tijdschrift? Als kranten het al moeilijk hebben om zich staande te houden in een samenleving, waar de informatie - waar of verzonnen - uit alle hoeken en gaten spuit? Wat staat een 'kleintje' als de Windbrief te wachten? Of is de specialisatie in Zaanse molens de magneet om lezers vast te houden?

Het ligt voor de hand dat ook De Zaanse Molen steeds verder gaat op de digitale snelweg. Niet als koploper, maar wel als een serieuze volger. Die interactiever wordt, meer gebruik gaat maken van video, een vlogger introduceert en in podcasts vertelt wat er allemaal zo bijzonder is aan molens die zo te zien alleen maar rondjes kunnen draaien. Wat we niet uit het oog moeten verliezen, is dat de Windbrief staat voor een voorbeeldige vorm van communicatie en service: met het blad brengt de vereniging de informatie bij de leden thuis, in een aantrekkelijke verpakking en met makkelijk te consumeren informatie. Je hoeft geen moeite te doen om

informatie te vinden, want die heb je op elk moment onder handbereik. Bladendokter Rob van Vuure heeft eens gezegd dat een goed blad iedere keer weer een cadeautje moet zijn dat mensen graag uitpakken, omdat ze graag verrast willen worden. Dat moet toch een bemoedigend begin zijn om nummer 400 glansrijk te halen.

Met de huidige redactie de toekomst in

Zin in de klus...

BESTUURLIJKE ZWAARGEWICHT

ALS SECRETARIS

door Ed Pielkenrood

De techniek en geschiedenis van de molens in de Zaanstreek hebben altijd zijn belangstelling gehad. Samen met de drang om die robuuste monumenten te behouden en door te geven aan volgende generaties, vormde dat voor Abel Zwart (66) de motivatie om te solliciteren op de functie van algemeen secretaris bij De Zaansche Molen. Met zijn pensioen in zicht viel zijn oog op het bericht in de Windbrief van maart 2022 dat de vereniging op zoek was naar 'een spin in het web'. Vooral ook de vrijheid om zich in deze functie - naast de reguliere bestuurlijke zaken - te verdiepen in onderwerpen die hem aanspreken, maakte het aantrekkelijk.

Hoe is het mogelijk
dat die fabrieken uit
de **zeventiende eeuw**
er nog staan

Na zijn sollicitatie ging het snel en kon Zwart al in de algemene ledenvergadering op 20 juni van dit jaar worden benoemd tot algemeen secretaris van de vereniging. Alle aanwezige leden stemden in met het bestuursvoorstel daartoe.

Voor De Zaansche Molen was Zwart een aantrekkelijke kandidaat met zijn uitgebreide bestuurlijke en organisatorische capaciteit en ervaring. Sinds 2008 is hij namelijk ook nog

vrijwillig voorzitter van de Reddingsbrigade Zaanstad.

BEKEND MET MOLENS

Abel Zwart is een geboren en getogen Zaanster die al op jonge leeftijd kennis maakte met de molens. "Mijn vader was bevriend met Evert Smit, toenmalig bestuurslid van De Zaansche Molen, die in De Kat woonde. Ik ging vaak mee met mijn vader als hij naar

Smit ging en dan liep ik rond bij de molens op de Schans als die twee mannen met elkaar zaten te kletsen. Bovendien was ik op de lagere school bevriend met Sjors van Leeuwen. We zaten beiden op de padvinderij en deelden onze belangstelling voor molens. We zijn elkaar nooit uit het oog verloren, ook niet toen Sjors definitief voor het werk op de molens koos en ik een ambtelijke carrière begon. Toch werd ik niet door hem lid van de vereniging

gemaakt maar door Piet Ulle, de vader van Peter Ulle die voorzitter is van Stichting Hemmes Groep en al jaren werkt aan het terugbouwen van molens op het schiereiland in de Zaan."

FABRIEKEN UIT DE ZEVENTIENDE EEUW

Uit zijn huwelijk met Ans werden drie kinderen geboren: twee zoons en een dochter. Zijn gezin en zijn carrière vroegen zoveel aandacht dat

Abel Zwart op zijn Noorse jol uit 1907

er geen tijd meer was voor de molens en hij zijn lidmaatschap van de vereniging opzegde. Maar door oud-lid van de vrijwillige brandweer Joop Koopman, die hij als vrijwilliger van De Zaanse Molen tegenkwam op een braderie, werd hij na een periode van een jaar of twaalf toch weer lid. De molens hadden Zwart niet losgelaten. “Ik dacht vaak: hoe is het toch mogelijk dat verschillende van die fabrieken uit de zeventiende eeuw er nog staan, terwijl veel van wat er in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw werd gebouwd al weer is verdwenen. Denk bijvoorbeeld aan het Bannehof, het voormalig gemeentehuis

van Zaanstad, dat na minder dan veertig dienstjaren alweer werd afgebroken. We bouwen nu trouwens niets meer voor de eeuwigheid maar dat was in de zeventiende en achttiende eeuw wel anders. Is de beperkte levensduur van de gebouwen van nu dan geen verspilling van materiaal en menskracht?”

IK BEN ER BLIJ MEE

Het pensioen van Abel Zwart begon op 27 juli maar zijn werkelijke afscheid van het werk is een glijdend proces en duurt zeker nog tot het einde van dit jaar. Niettemin heeft hij wel meer vrije tijd gekregen. Tijd die hij met zijn

vrouw doorbrengt in een Noorse jol uit 1907. “Deze jol, die in tegenstelling tot een sloep zowel aan de voorzijde als de achterzijde uitloopt in een punt, is destijds in Noorwegen gebouwd voor de kabeljauwvangst. Wie hem naar Nederland heeft gehaald weet ik niet, maar hij is nog zo goed als origineel. De overnaadse boot is helemaal van hout, dus er is veel onderhoud aan. Daarom heeft de vorige eigenaar de buitenzijde in een dunne laag polyester gezet, waarmee hij er bijna nog hetzelfde uitziet maar wat een boel onderhoud scheelt. Ik heb hem eerder dit jaar op de kop getikt en ben er heel blij mee.”

Het zal niemand
verbazen dat ik
voor **de veiligheid
op de molens** veel
belangstelling heb

BEHOUD VAN IDENTITEIT

Abel Zwart heeft zin in zijn klus voor De Zaanse Molen. Niet alleen in de reguliere taken die bij het secretariaat horen, maar vooral ook in verschillende onderwerpen die momenteel hoog op de agenda van het bestuur staan. “In de eerste plaats denk ik dan aan de versterking van de Zaanse Schans, waarvan het Molenmuseum een belangrijk deel van onze molens onderdeel uitmaken. Met een nieuw bestuur van de Schans is de ontwikkeling van de toeristische attractie momenteel actueler dan ooit. Door goede samenwerking van de betrokken

STAM ELEKTRO-TECHNIEK

WONINGBOUW | UTILITEIT | RENOVATIE

LICHT-INSTALLATIES	KRACHT-INSTALLATIES	DATA-NETWERKEN
AUTO-LADERS	KNIJ-DOETICA	INBRAAK-BEVEILIGING
BRANDMELD-ONTLETTING	PV-INSTALLATIES	CAMERA-BEVEILIGING

Ducaststraat 42 | 1907 BW Zaandam | Tel. 075-6354151 | www.stam-elektro.nl

Bert Bommerson
SCHILDERWERK

Schilderwerk - Restauratie - Decoratie

Bert Bommerson - T 06-53918165
Dorpsstraat 107 - Assendelft

bommersonschilders.nl

R. Jonker
RESTAURATIE EN MOLENONDERHOUD

Assendelft T 06-10036000
info@jonkerrestauratiewerken.nl
www.jonkerrestauratiewerken.nl

Timmerfabriek Visser

Tot in detail verantwoord maatwerk

Noorder IJ- en Zeeweg 8, 1505 HG Zaandam
075-617 79 84 | www.timmerfabriekvisser.nl

Visser Hraam

OVER ABEL ZWART

Abel Zwart startte zijn loopbaan in 1972 bij de afdeling Bevolking van de voormalige gemeente Zaandam. Vrij snel daarna meldde hij zich aan bij groep blusboten van de vrijwillige brandweer. Naast de verschillende functies die hij voor de samengevoegde gemeente Zaanstad vervulde, volgde hij diverse avondstudies voor de brandweer tot bevelvoerder en later tot groepscommandant. In 1997 maakte Zwart van zijn hobby zijn werk en werd aangesteld als beroepsbrandweerofficier bij de Brandweer Zaanstad. Na de vorming van de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland werd hij senior adviseur brandweerkunde. Vanuit deze positie werd hij tussen 2017 en 2020 gedetacheerd bij de Schiphol Group als extern adviseur van het management van de luchthavenbrandweer. Zijn carrière bij de Veiligheidsregio eindigde Zwart als projectleider voor de doorontwikkeling en uitbreiding van het regionaal oefencentrum.

De beperkte levensduur van de gebouwen van nu is verspilling van materiaal

partners – met behoud van de eigen identiteit – kan er veel effectiever en efficiënter worden gewerkt. Daarover ontwikkelt ons bestuur een visie en zullen we onze stem krachtig laten horen. Verder zal het niemand verbazen dat ik voor de veiligheid op de molens veel belangstelling heb. Vorig jaar is er door Rick Bakker over dit onderwerp een nuttig rapport opgesteld, maar veiligheid is dermate belangrijk dat er elk jaar een evaluatie van de situatie op de molens op de bestuursagenda staat. Het onderwerp is primair de verantwoordelijkheid van de Technische Advies Commissie (TAC), maar ik ga de ontwikkelingen nauwkeurig volgen en mij er zo nodig mee bemoeien."

Abel Zwart woont in Zaandam exact op de plaats waar de Gekroonde Poelenburg heeft gestaan, voor de verhuizing in 1964 naar de Zaanse Schans

MYTHOLOGIE IN HET MOLENMUSEUM

door Henk Heijnen

In de vaste opstelling van het Molenmuseum hangt een groot object dat uit drie delen bestaat. Het is in totaal zo'n vier en een halve meter hoog en bijna twee meter breed. Toch kun je er als bezoeker zomaar langs lopen zonder het goed te zien.

En dat terwijl het ooit gemaakt werd om van grote afstand te zien. Het is mooimakersgoed dat bij bijzondere gelegenheden als versiering tussen de wieken van een molen werd gehangen. En dit is mooimakersgoed met een bijzonder verhaal.

Meestal werden de wieken van een molen met mooimakersgoed versierd om een huwelijk binnen de familie van de moleneigenaar te vieren. De molen werd stilgezet, met de wieken in het kruis. De timmerman van de molenmakerij die de molen in onderhoud had, zaagde uit planken en latten allerlei vormen. Harten, kooien, cirkels, vazen en andere symbolen werden aan, tussen en op de wieken gehangen. De kleuren van het geschilderde hout en de uit zeildoek gedraaide slingers die tussen de hekkens van de wieken werden geklemd, verhoogden het feestelijke karakter. Werd er echt goed uitgepakt, dan werden de versieringen uitgebreid met 'poppen'. Dat was de verzamelnaam voor engelen, cupido's, godinnen en bruid en bruidegom. Die werden doorgaans van details voorzien door de lokale schilder.

Het mooimakersgoed in het Molenmuseum is bijzonder: in het midden zien we twee

cupido's die twee harten vasthouden, door Amor met een pijl zijn doorboord als teken van verbindende kracht van liefde. Er staat een bijenkorf bij, dat ongetwijfeld diende als symbool voor de familie Honig. Boven en onder zien we tussen twee gemarmerde klassieke zuilen van hout twee godinnen. Die stellen beiden Persephone voor, die zowel godin van de onderwereld als van de lente is.

Om te begrijpen wat zij tussen de wieken van een Zaanse molen heeft te zoeken, is enige uitleg nodig. Persephone was de prachtige dochter van Demeter, de godin van de landbouw en het graan, en de oppergod Zeus. Demeter hield zoveel van haar dochter dat ze wilde dat ze - net als belangrijke godinnen - maagd en manloos zou blijven. Ze verborg haar dochter, omdat alle goden verliefd op haar werden. Op een kwade dag werd Per-

Persephone in de zomer

Persephone met Hades in de winter

sephone bij het bloemen plukken ontvoerd door Hades, god van de onderwereld en heer over de doden. Ondanks haar hulpgeroep verdween ze met hem in de duisternis.

Wanhopig zocht Demeter overal naar haar dochter. Door haar verdriet verwaarloosde ze haar taken. De wereld werd koud, de gewassen verdorren en de mensen leden honger. Uiteindelijk werd duidelijk dat Hades Persephone had meegenomen.

Zeus kon het verdriet van Demeter niet meer aanzien, en het gejammer van de hongerende mensen niet meer aanhoren. Hij beval zijn broer Hades om Persephone aan haar moeder terug te geven. De god van de onderwereld stemde toe, maar liet Persephone een avondmaal van zes granaatappelpitjes eten. Als er eenmaal iets in het dodenrijk is gegeten, kan men niet meer terug. Voor elke pit die ze gegeten had moest Persephone een maand naar Hades terugkeren.

En zo ontstonden de seizoenen: in de lente en de zomer bloeiden en groeiden de gewassen omdat Persephone weer bij haar gelukkige moeder was, in de herfst en de winter verdorde alles omdat de verdrietige Demeter haar dochter aan Hades moest afstaan.

Het mooimakersgoed laat Persephone twee

keer zien: in het rood gekleed is zij op de aarde, in haar armen een hoorn des overvloeds met bloemen. In het blauw gekleed is zij, met een omgekeerde hoorn des overvloeds met druiven, in het dodenrijk van Hades, die we aan haar voeten zien. Ze heeft korenaren in haar armen als zaaigoed.

De moraal is natuurlijk dat voorspoed niet vanzelfsprekend is en dat je in rijke tijden moet sparen voor armere tijden. Het is duidelijk dat Zaanse moleneigenaren gevoelig waren voor mythologische verhalen. Een vrijmoedigheid die ook al blijkt uit het gebruik van de Faam.

De godin is niet erg fraai weergegeven. Logisch, want niet een kunstenaar, maar een bekwame timmerman en huisschilder waren de makers. Er kwamen volgens Boorsma wel eens kritische opmerkingen over de afwerking van het mooimakersgoed. De maker zei dan: "Deer moet je maar niet né kijke, je moete maar rekene: 't zit hoog in 't toont vreeselijk." *) Dat laatste woord werd niet gebruikt in de negatieve betekenis zoals wij die kennen, maar betekende dat het enorm toonde, in de zin van opvallend en mooi.

*) Boorsma, Pieter, *De molens der familie Honig, Koog aan de Zaan*, 1939, pagina 123

Mooimakersgoed in het Molenmuseum

AL VIJFTIG JAAR IN TOUW BIJ HET PRINSENHOF

door Sarah Vermoolen

Vijftig jaar geleden werd het gilde van molenaars opgericht. Gerrit Volkers behoorde tot de eerste lichting. Hij werd hoofdmolenaar bij Het Prinsenhof in Westzaan. Daar nam hij de taak over van Piet Klees.

Gerrit vertelt: "Ik was denk ik 26 of 27 jaar toen ik bij molen De Kat en De Poelenburg de opleiding tot molenaar volgde. In die tijd moest je voor het Gilde honderd draaiuren hebben, daarna kon je examen doen. Een proefexamen was er toen nog niet. Theoretisch wist ik wel hoe een binnenkruier werkte. Ik moest naar De Schermermolen, waar ik nog nooit was geweest.

De examinerator zei: 'Ga de molen maar op de wind zetten.' Gelukkig stond die al op de wind. Vervolgens kreeg ik de opdracht om beneden de zeilen voor te leggen. Het was noordenwind. Dat is lastig omdat die de ene keer harder en dan weer zachter waait. 'Ga de molen nu maar weer vangen (stoppen, red.)', zei de instructeur. En toen zakte de wind net weg en zat de vijzel vol water. Mevrouw Muysken van de examencommissie, die ik kende van De Zaanse Molen, zei toen 'Kom, laten we eerst in de molen de theorie doen. Daarna gingen we naar buiten om nog een keer de molen te vangen, en toen was het wel goed. Toen had ik mijn molenaarsdiploma."

HET PRINSENHOF

"Ik ben timmerman en wilde graag op de houtzaagmolen draaien. Jo Vooren zei toen: 'Dat moet je niet doen. Je woont toch in Westzaan? Je moet aan Piet Klees vragen of je op zaterdagmiddag op Het Prinsenhof mag draaien. Ik weet nog goed dat hij de eerste keer zei: 'Nou Gerrit, kom je effe kaike of we het goed doen?' Daarna zei ik hem dat ik volgende week wel wilde terugkomen. 'Je komt maar', antwoordde Piet. De volgende keer gaf hij mij de sleutel. Hij moest wat boodschappen doen. 'Je redt het wel he?' Ik had toen nog geen diploma. Dat is als molenaar het mooiste moment. Dat je alleen op de molen staat en deze mag draaien. Dat is een godsgeschenk."

Toen Piet Klees een jaar of tachtig was heeft hij het hoofdmolenaarschap aan Gerrit Volkers overgedragen, symbolisch met het vangtouw.

LEREN PELLE

"In mijn begintijd zijn we met mijn auto naar Groningen gereden waar we bij een molen, die nog pelde, met de wind ervaring opde-

den. Zo konden we bij Het Prinsenhof verbeteringen aanbrengen. Pellen is een moeilijk vak. Een peller wist vroeger precies hoe je de kuip en de draaiende steen moest afstellen op de grootte van de gerstkorrel. Ook de tijd is heel belangrijk. Wij doen er nu een minuut of drie over. Een goede peller weet exact hoe lang je dit moet doen voor een perfect resultaat. De molen had jarenlang zaagsel gemaakt. We moesten de traditie van pellen dus opnieuw leren kennen. Gelukkig was alles nog aanwezig in de molen, dat hadden de gebroeders De Vries intact gelaten. Aan bezoekers laten we nu zien en horen hoe het pellen gaat. Dan gooien we er een handje gerst in. Het resultaat is een onregelmatig product en niet hygiënisch, dus het wordt daarna gebruikt als veevoer. Het gaat er vooral om dat we het vakmanschap in ere houden.

In de molen is de afgelopen vijftig jaar niets veranderd. Dat is mooi. De tradities en de kennis geef je door aan een jonge generatie, dat is belangrijk."

BRUIDSTAND

"Het mooiste moment op de molen was dat de jongens dertien jaar geleden Het Prinsenhof voor mij en mijn vrouw in bruidsstand hebben gezet. Ik krijg er nog tranen van in mijn ogen als ik daaraan terugdenk. Je bent zeker wel een uur of zes bezig met zo'n zes mensen om de molen te versieren. Alleen in de Zaanstreek doen we het zo uitgebreid, en dan alleen voor de molenaar. Het zit vol symboliek, met een bruidspaar, hun namen, de zon, sterren, bazuinblazers. Belangrijke gebeurtenissen op een molen, zoals een bruiloft of een overlijden werd met een bruiloft- of rouwstand aan de omgeving getoond. Dat is zo mooi in de molenwereld."

BRAND

"Ik weet nog goed dat ik op 2 januari veertien jaar geleden werd gebeld. Mijn zoon vertelde dat de molen in de brand stond. Vanaf de brug zag ik het al. In het verleden had de brandweer wel eens oefeningen gedaan. De brandweer van Westzaan Zuid en Noord werkten dan met elkaar samen, waar-

In de molen is de afgelopen vijftig jaar
niets veranderd, **dat is mooi**

bij de een over het pad de slangen bracht en de koppelstukken over het water werden aangevoerd. In 14 minuten was er water. Bij de brand, die schandalig genoeg was aangestoken en waarbij de hut verloren ging, moest de brandweer uit Zaandam komen. Zij hadden op de plattegrond een adres gezien maar wisten niet waar het was. Ze schijnen wel vijf keer rond te hebben gereden aan de overkant. Uiteindelijk hebben ze bij De Schoolmeester blusmateriaal op een boot geladen. Sindsdien zijn er gelukkig regelmatig oefeningen.

Bart Nieuwenhuijs heeft de hut opnieuw opgebouwd, waarbij hij niet te onderscheiden is van de oorspronkelijke hut. Alleen is helaas een oud kastje en bureau in de brand opgegaan. Dat is jammer. Wel heeft Bart nog vier identieke, oude tegels met een bijbeleving weten te vinden voor de schouw."

HET PRINSENHOF

PELMOLEN TE WESTZAAN

door Ron Couwenhoven

300 JAAR

Foto gemaakt omstreeks 1925-1930

Op 6 februari 1722 kregen Cornelis Abrahamsz. Relk en Dirk Claasz. Groot de windbrief voor de pelmolen Het Prinsenhof die aan de Weelsloot in Westzaan werd gebouwd. Dankzij de verbandacte, die door de regenten van de banne Westzaan werd afgegeven als bewijs dat zij geen bezwaar tegen de bouw hadden, weten we de exacte datum waarop de molen in gebruik werd genomen. Er werd genoteerd: '10 augustus beginnen te malen.'

Relk en Groot waren actief in 'pelderij, stijfelmakerij en olieslagerij.' De stijfelmakerij van Groot stond vooraan het pad dat naar de molen leidde. Hij had er ook varkenshokken. Na de dood van Dirk Groot werkte Cornelis Relk een tijd samen met diens zoon Dirk Dirksz Groot, maar op 4 juli 1735 werd het bedrijf ontbonden en de bezittingen verdeeld. Het Prinsenhof ging naar Relk, die ook het pakhuys ten oosten van de haven bij de molen kreeg.

Cornelis Relk bleef voor eigen rekening met Het Prinsenhof werken. Dat duurde tot 1765. Op 23 augustus sloot hij een contract af met Willem Bruigom Tip. Deze had de achternaam van zijn moeder Neeltje Tip aan die van zijn vader toegevoegd. Relk en Bruigom Tip richtten de firma Relk & Tip op. Cornelis Relk ontving f 300,- huur per jaar voor zijn molen plus de gelden 'voor 't gemeene onderhoud.' Grote onderhoudskosten waren voor gezamenlijke rekening.

De bijzondere relatie tussen de beide partners bleek acht maanden later toen Cornelis Relk zijn testament liet maken. Hij benoemde zijn compagnon Willem Bruigom Tip tot enige erfgenaam. Maar daar waren wel heel speciale condities aan verbonden.

Cornelis Relk eiste: 'Dit is onder voorbehoud dat Willem Bruigom Tip zijn leven lang handelt onder de naam Relk & Tip en dat zijn zoon Cornelis, die naar mij is vernoemd, de naam Cornelis Relk zal voeren en dat deze mijn woonhuis zal gaan bewonen. Zodra hij meerderjarig is moet Cornelis het woonhuis, de molen, de twee pakhuizen en al het bijbehorende land krijgen.'

Zo verzekerde Relk, die zonder mannelijke nazaten was gebleven, zich ervan dat zijn naam zou blijven voortleven. Op 7 mei 1768 overleed hij en al op 25 juni 1768 vond de overdracht van de nalatenschap van Relk plaats. De jeugdige Cornelis kreeg al zijn onroerend goed, waaronder het riante woonhuis

van Relk dat nog steeds ten zuiden van de Weelsloot staat. De firma Relk & Tip bleek zeer goed gefloreerd te hebben. Relk ontving f 51.081,05 aan de hand van de balans van 1 januari 1768. Hij noemde zich voortaan Relk Tip.

Opvolger van Cornelis Relk Tip werd zijn jongere broer Adriaan waarna in de negentiende eeuw nog diverse andere eigenaren aantraden. De firma Van Waveren & Dekker was het laatste bedrijf dat nog met Het Prinsenhof als pelmolen werkte. Op 6 september 1877 namen de molen voor 7100 gulden over van Willem Couwenhoven uit Koog aan de Zaan. Jan Heijnis was in dienst van Van Waveren & Dekker de laatste molenaar die nog pelwerk met Het Prinsenhof deed. In 1898 werd de molen verkocht, waarna Heijnis naar De Jonge Prinses aan de Kalverringdijk in Zaandam verhuisde. Deze molen was ook van het bedrijf.

Na hem kwam Cornelis de Vries op Het Prinsenhof. Hij begon doppen te vermalen. Zijn zoons Gerrit en Cornelis – beter bekend als Kreel – hielden Het Prinsenhof tot 1954 in bedrijf. Op 19 april 1949 begon een zware periode voor Het Prinsenhof. De buitenroed brak. Dit was een schade die voor de beide broers bijna niet op te brengen was, maar dankzij een hulpactie in het dorp kon een nieuwe roede worden aangeschaft. Het herstel van

Het Prinsenhof was van korte duur, want op 27 december 1950 brak de binnenroede. Dit ging gepaard met grote schade aan de kap. Dit keer was er echt een financieel probleem, zodat Het Prinsenhof twee jaar lang met één roede moest draaien. Piet Klees uit Westzaan was één van de initiatiefnemers van de nieuwe hulpactie. Op 16 april 1953 had Het Prinsenhof zijn vier 'armen' weer terug. Klees, die als jonge jongen al assisteerde op de molen en ook nog een tijdje op de oliemolens De Koperslager en De Zoeker in Zaandijk

Het Prinsenhof omstreeks 1925-1930

had gewerkt, werd zelf molenaar op Het Prinsenhof van 1970 tot 2000, toen hij door Gerrit Volkers werd opgevolgd. De molen was sinds 1966 eigendom van de vereniging De Zaaansche Molen die hem voor f 6000,- had

overgenomen van de Gebr. Laan uit Wormerveer, de eigenaar van pellerij Mercurius.

Klees maakte in 1972 de grote restauratie van Het Prinsenhof mee, waarbij ook twee nieuwe roeden werden gestoken. 'Maar de molen liep toen niet meer lekker,' noteerde Klees in zijn uitgebreide dagboeken. Het euvel werd pas verholpen toen bij een nieuwe restauratie in 2008 weer originele pelroeden in Het Prinsenhof werden aangebracht. In 2015 moest de kuiprand onder de kap vervangen worden omdat de bonte knaagkever hier had toegeslagen. Deze ingewikkelde operatie werd onder leiding van molenmaker Bart Nieuwenhuijs uitgevoerd.

De molen ontsnapte op 2 januari 2008 aan een ramp toen de originele uit 1722 daterende hut door brandstichting werd verwoest. De brandweer slaagde er in het vuur te blussen voor Het Prinsenhof ook werd aangetast.

Dit schilderij van Jan Koops hangt in de hut van Het Prinsenhof

door Rick Bakker

MOLEN ABC

De vorige keer hadden we in het Molen ABC een flinke uitdaging; het zoeken van een molenonderdeel met de letter Q. Daar zijn we toen niet helemaal in geslaagd, maar met een beetje aanpassen van de regels kwam er toch nog wat uit. Dat is deze keer wel anders. De V, W en X zijn aan de beurt, maar u raadt het al; de X is erg lastig. Zo lastig zelfs, dat er helemaal niets mee te verzinnen is. Dan houden we voor dit nummer twee letters over, en voor volgend nummer ook. Dan zouden de Y en Z aan de beurt komen. Even vooruitblikkend bleek de Y ook ontzettend lastig. Voor dit nummer zijn de overgebleven letters, waar wel wat voor te vinden was, samengevoegd. Zo komt er in het 200ste nummer van de Windbrief een einde aan dit Molen ABC. Dat heeft ook wel iets moois.

VIJGENTOUW

Om het laatste nummer helemaal speciaal te maken, houden we alles bij de papiermolen deze keer. We beginnen met het vijgentouw. Aan dit touw, gemaakt van kokosvezels, werden de vellen papier opgehangen om te drogen. Dit touw is speciaal gekozen voor de papiermolen, omdat het geen vlekken achterlaat op het papier. Het Tijdschrift ter bevordering van Nijverheid (1867) schrijft het volgende over het touw: 'Dit vijgentouw bezit

de eigenschap, dat de vezels geen water opnemen, zooals ander touw, hetwelk voor het droogen van papier een vereischte is, daar de ondervinding bewezen heeft, dat lijnen van hennepvlas of andere stof op het papier een moet achterlaten, doordien de vezels het water van en uit het papier tot zich trekken, en daardoor vochtig zijn, terwijl het papier reeds droog is.' Op de foto ziet u de vellen hangen om te drogen aan het vijgentouw in molen De Schoolmeester.

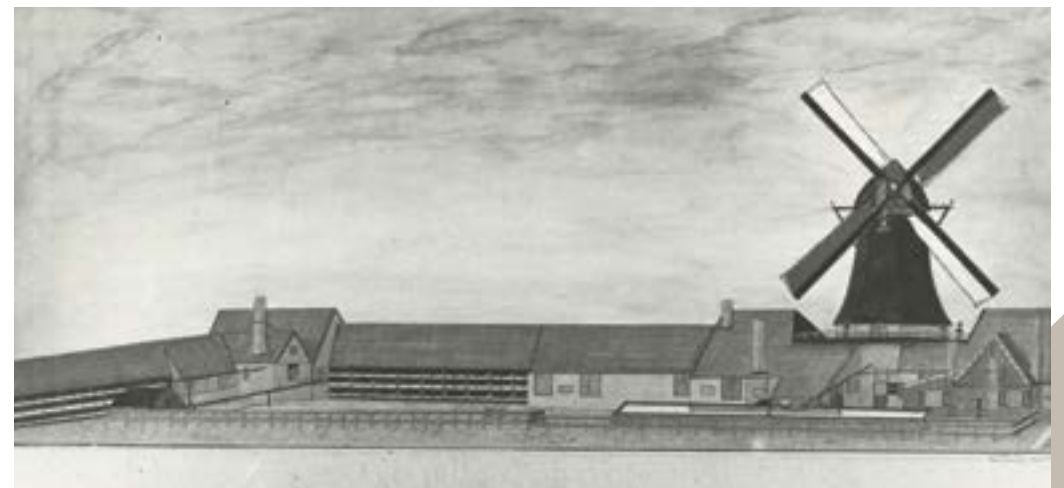
WATERKELDER

Het heeft al eerder in het Molen ABC gestaan, maar voor de productie van witpapier is zeer schoon water nodig. Het opgepompte water werd gezuiverd in de vijverlanden en werd door een zandbak geleid. Vanaf hier werd het opgeslagen in een waterkelder, in de molen.

Op de foto ziet u een vloer van zo'n waterkelder. Deze vloer kwam tevoorschijn tijdens de voorbereidende werkzaamheden voor de aanleg van de A8. Tijdens deze werkzaamheden stuitte men op een deel van de fundering van molen De Veenboer. Voordat deze in 1879 werd verbouwd tot pelmolen, was dit een papiermolen. Tijdens de verbouwing heeft men niet de moeite genomen om de vloer te verwijderen. De vloer is volgens bronnen een korte afstand verplaatst, maar wat er daarna mee gebeurd is, is niet bekend.

ZANDBAK

Als laatste molenonderdeel in deze serie komen we uit bij de zandbak. Deze is hierboven al eens genoemd, maar hier leggen we het uit. De naam zegt het eigenlijk al; het is een bak met (wit) zand. Op de tekening ziet u molen De Vergulde Bijenkorf. Voor de molen staat de zandbak. Deze diende als laatste filterinstallatie voor het benodigde schone water. Het water sijpelde door het zand en werd zo van de laatste onzuiverheden ontdaan, voor het werd gebruikt voor de papierproductie.

*Leerling Gert Zwagerman
hangt een zeil op
met Ton Leegwater*

DE KOKER

door Simon van der Meer

Zaterdag 14 en zondag 15 mei was het Nationale Molendag. Wij waren alleen op zaterdag open. Het is altijd weer de vraag hoeveel belangstelling er is voor deze dag. Die ochtend stond er vrijwel geen wind en aangezien onze winterzeilen er nog voor hingen vonden we het een uitgelezen moment om de zomerzeilen op te hangen. Wie schetste onze verbazing toen er direct ook al een aantal bezoekers het molenerf opkwam, zij konden meemaken hoe het wisselen van de zeilen in zijn werk gaat. Toen alles hing kwam er zowaar wat wind en bij veel zon, een aangename temperatuur en een draaiende molen werd het een hele leuke draaidag met voor ons doen veel bezoek. We hebben in ieder geval veel meel kunnen verkopen.

De afgelopen maanden hebben we regelmatig fotograaf René van der Meer op bezoek gehad die van de hele molen 360 graden foto's heeft gemaakt en ook een 360 graden video van het kruien, zeilen voorleggen, het draaien van de molen en het malen van tarwe. Deze video is te zien op YouTube, zie onderstaande link. Je kan ook zoeken

op Meelmolen De Koker. Het leuke van deze video is dat je in het rond kan kijken door de cursor van je computer-beeldscherm over het beeld te bewegen. Door de QR code te scannen met je mobiele telefoon krijg je de video direct te zien.

https://www.youtube.com/watch?v=zDsQ_mVMw5M

Foto Simon van der Meer

HET PRINSENHOF

door Fred Eerenberg

Op De Dag van Westzaan, 10 september a.s., rekenen we op een opsteker voor de maai ploeg qua bezoekers. Meer dan 300 bezoekers kwamen de vorige keer langs op de Dag van Westzaan. Gort wordt 12 uur van te voren geweekt en daarna een uur in water gekookt. De bezoekers zullen die dag getrakteerd worden op een kommetje gortepap. Het zal op de ouderwetse manier met stroop of suiker gepresenteerd worden.

Door de komst van de aardappel medio 19e eeuw verminderde de consumptie van gort, boekweitgrutten en karnemelkseppap drastisch. Het grote voordeel van aardappel ten opzichte van gortepap is dat meer variatie en voeding in het menu komt. Het is veel voedzamer dan gortepap, minder bewerkt en dus goedkoper.

Uitsnede foto uit expositie Molenmuseum

Het Prinsenhof kon slecht concurreren met de aardappel en kreeg het economisch in de 20e eeuw erg moeilijk. Toch draait de robuuste molen dit jaar al driehonderd jaar. Beleef het gezoem, gedraai en gekreun van deze authentieke driehonderd-jarige molen!

Foto Fred Eerenberg

DE PAAUW

door Gerro Riepema

Het gezegde *de laatste loodjes wegen het zwaarst* kent men over het algemeen wel. Bijna klaar, maar de laatste klusjes vragen de meeste doorzetting. Loodjes waren oorspronkelijk kwaliteitsmerkjes op eindproducten. Het zeildoek dat 300 jaar geleden in de Zaanstreek werd geproduceerd was zo'n kwaliteitsproduct. Het zeildoek werd op rollen van 50 el (circa 33 meter) aangeleverd bij de rolreder die het liet keuren op dichtheid, gelijkmatigheid, breedte en lengte. Klopte alles dan werd er een loodje aan bevestigd. Loodjes uit Krommenie zijn o.a. gevonden in scheepswrakken voor de kust van Australië. De arbeiders die de hele dag met die rollen liepen te sjouwen konden het gezegde bevestigen. Nu hebben wij de eerste loodjes. Er is een slagstempel gemaakt met het logo van de

Het loodje van De Paauw

Paauw om onze eigen weefsels te merken. We hebben zelf loodjes gemaakt waar de stempel in geslagen wordt. De eerste rol zelfgeweven canvas is al klaar. Op naar de rolreder.

Foto Alfons van Schijndel

HET JONGE SCHAAP

door Ron Blonk, Windmolenmakerij Saendijck b.v.

Windmolenmakerij Saendijck kreeg opdracht van De Zaanse Molen om een plaatdiktemeting van het staal van de roeden te doen, de lasnaden te controleren en foto's van de binnenkant van de roeden te maken in samenwerking met Wieringa bouwadvies. Met hulp van de hoogwerker die voor het schilderwerk door Tim Doeves werd gebruikt, constateerden wij door middel van ultrasone metingen door het bedrijf SGS, een slechte las in de voorplaat van de buitenroed en een slechte las in de achterplaat van de binnenroed, dit was toch wel een tegenvaller daar de roeden slechts zestien jaar oud zijn. De molen moest stil gezet worden, dit kwam aan als een klap met een voorhamer voor de molenaars en de vele vrijwilligers. Het moment kwam ontzettend slecht uit: hoogseizoen met veel bezoekers en een aanstaande vakantie van molenaar en molenmakers. Fred Havik en Bram van der Spek hebben hun vakantie verzet! Gelukkig konden wij met roedenmaker en constructiebedrijf Blom uit Opmeer de lasnaden uitslijpen en opnieuw lassen, dit hield wel in dat de roeden gestreken moesten worden. Alle hekkens, zomen, voorzomen en bordschroten hebben wij heel weten te demonteerren op drie hekkens na! Kraanbedrijf Martin Wiering met machinist Gerard de Nijs heeft de roeden keurig verwijderd en een week later met zijn prachtige hijskraan weer aangebracht. De lassen zijn ultrasoon gecontroleerd alvorens het geheel weer in elkaar is gezet. Ook onze oud-stagiair Arend Houmes heeft een paar dagen geholpen. De molen heeft twee weken en twee dagen stilgestaan en kan nu gelukkig weer doen waarvoor wij hem gebouwd hebben: zagen!

1. De roede wordt eruit gehaald

2. De kraan komt eraan

3. De lassen worden op scheurtjes gecontroleerd

4. De lassen worden uitgeslepen

5. Daar hangt de roede

Drukkerij sinds 1821
HEIJNIS & SCHIPPER DRUKKERIJ

LETTERPRESS: Drukwerk dat je kunt voelen!

Voor een stijlvolle en
ambachtelijke uitstraling.
Nu ook met gekleurde zijanten!

meer op
heijnis-schipper.nl/onze-apps/letterpress/

Back-Upstraat 12, 1033 NX Amsterdam-Noord
Telefoon 075 6401730 • www.heijnis-schipper.nl
info@heijnis-schipper.nl
Facebook: [heijnis.schipper.drukkerij](https://www.facebook.com/heijnis.schipper.drukkerij)

JAN IJSKES

FUNDERINGSTECHNIEKEN "DE COOGH"

- Plan ontwikkeling, constructeur en vergunning aanvraag
- Trillingsarm heien en trillingsvrij persen
- Heimachines met een doorrijdbreedte vanaf 63 cm
- Funderingsherstel inclusief sloop- en betonwerkzaamheden
- Opvijzelen en rechtzetten van woningen en gebouwen

FUNDERINGINSSPECIALIST

Daam Schijfweg 22-24, 1507 BD Zaandam
Tel.: 075-616 39 04, Fax: 075-635 67 62
info@decoogh.com / www.decoogh.com

korte
berichten

BEZOEKERSAANTAL NOG NIET ALS VOORHEEN

Wie het volle parkeerterrein van de Zaanse Schans ziet en de stroom toeristen die vanaf de trein over de Julianabrug loopt, denkt dat het bezoekersaantal van de molens terug is op het niveau van vóór de coronacrisis. Maar schijn bedriegt. Weliswaar is het een stuk drukker dan de afgelopen twee jaar maar bij het topjaar 2019 komt het aantal toeristen nog niet in de buurt.

TOPMAAND

In 2019 telden we in de eerste helft van het jaar grofweg 385.000 betalende bezoekers. Nu, in 2022, zijn dat er ruim 140.000. Toch is De Zaanse Molen niet ontevreden. Met name april was met 45.000 bezoekers een topmaand. Als ook de zomermaanden aan de verwachtingen voldoen, zal de op de jaarvergadering gepresenteerde begroting voor 2022 uitkomen en draait de vereniging quitte.

EUROPEANEN

Het zijn vooral Europeanen die momenteel de molens op de Zaanse Schans bezoeken. Bij De Kat zien ze met name veel Duitsers, Fransen, Italianen en Spanjaarden. Bezoekersstromen uit China zijn geheel opgedroogd en er komen ook nauwelijks Amerikanen. Daarentegen is het aantal Braziliaanse bezoekers relatief opvallend hoog. Molens De Kat en Het Jonge Schaap zijn verantwoordelijk voor 86 procent van het bezoekersaantal. Door een beperkte openstelling dragen de andere molens op de Zaanse Schans slechts een klein percentage bij.

DE ZOEKER SPRONG BIJ

Tijdens de herstelwerkzaamheden aan de roeden van Het Jonge Schaap (zie Rondje Molens) was deze molen in juli enkele weken gesloten. Gelukkig kon de naastgelegen molen De Zoeker direct worden opengesteld zodat de vraag van groepen en individuele bezoekers toch zo veel mogelijk kon worden opgevangen. Voor de ontvangst van de duizenden bezoekers werden de kassamedewerkers van Het Jonge Schaap ingezet.

GROEPSBEZOEK

Normaal is De Zoeker alleen open voor groepsbezoek en niet voor individuele bezoekers. Dat is na de werkzaamheden aan Het Jonge Schaap weer het geval. Als daarvoor voldoende vrijwilligers zijn gevonden is het overigens wel de bedoeling dat De Zoeker weer dagelijks opengesteld zal worden.

Feenstra en Van Goor
INSTALLATIES EN SANITAIR

Baden in weelde

Mooi sanitair betekent
elke dag genieten van
goede kwaliteit en slimme
oplossingen.
Kom naar onze showroom
voor meer verfrissende
ideeën.

Verder alles op het gebied van: Centrale verwarming -
onderhoud aan gasketellen - waterinstallaties - sanitair -
lood en zinkwerk - dakwerk
Feenstra en Van Goor Installaties en sanitair bv,
Eendrachtstraat 8, 1531 DV Wormer,
Tel: 075 6426318, fax: 075 6427352,
info@feenstraenvangoor.nl, www.feenstraenvangoor.nl

ZAANSE MOLENDAG

In heel Nederland staan de molens in mei in de belangstelling tijdens de Nationale Molendag, maar De Zaanse Molen heeft haar eigen molendag in september. Voor de vereniging het jaarlijkse hoogtepunt. Traditiegetrouw draaien alle Zaanse molens op de laatste zaterdag van september en zijn (bijna) alle molens open voor publiek, ook de molens die normaliter niet toegankelijk zijn. Dit jaar is de Zaanse Molendag op zaterdag 24 september. Houd de website www.zaanschemolen.nl in de gaten voor de openingstijden en de speciale activiteiten in de diverse molens.

Foto Ed Pielkenrood

JAARVERGADERING

Het gaat goed met De Zaanse Molen, zo bleek op de algemene ledenvergadering op 20 juni in de Stoomhal. Het inktzwarte scenario van tonnen schuld door het wegblijven van bezoekers in 2021 bleek mee te vallen. Mede door toezegging van de gemeente Zaanstad om verliezen als gevolg van de coronacrisis te compenseren, speelde de vereniging quitte. Zonder dat zou de vereniging een verlies hebben geleden van ruim 188.000 euro. Dat verlies zou nog veel groter zijn geweest als het bestuur niet al de nodige maatregelen had getroffen om de uitgaven flink te beperken. Zo werd bijvoorbeeld het onderhoud aan de molens vorig jaar grotendeels uitgevoerd door de molenaars zelf, die anders bezoekers hadden ontvangen.

Ook met het ledental gaat het goed. Het aantal leden bleef vorig jaar op peil en met ruim 3.700 leden is De Zaanse Molen nog steeds de grootste vereniging in de Zaanstreek. In het algemeen betreft het trouwe leden, want maar liefst 446 daarvan zijn al veertig jaar of langer lid. Vier van hen zijn zelfs zeventig of meer jaren lid. Welke andere Zaanse vereniging kan dat zeggen? Maar je zou hierbij toch enkele aantekeningen kunnen maken. De vereniging telt slechts 58 leden jonger dan achttien jaar en 31 procent van de leden is zelfs ouder dan zestig. Hoe komt De Zaanse Molen aan meer jongeren en kan zo misschien weer eens een ledengroei realiseren? Gerard Troost van de Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed gaf hiervoor tips tijdens een presentatie op de jaarvergadering. Geef jongeren iets te doen, pleitte hij. Met alleen kijken, houd je hun belangstelling niet vast. Natuurlijk geeft het werken met molens veel verantwoordelijkheid die je niet zomaar kunt overlaten aan adolescenten of kinderen. Laat ze daarom onder begeleiding hun eigen kleine molens timmeren om daarmee vervolgens te gaan draaien, aldus Troost. Een tip waarmee het bestuur aan de gang beloofde te gaan.

HEEFT U ER WEL
EENS AAN GEDACHT
VERENIGING DE
ZAANSCHHE MOLEN
OP TE NEMEN IN UW
TESTAMENT?
OF AAN HET DOEN
VAN EEN SCHENKING?

Er zijn verschillende mogelijkheden om de vereniging te steunen in haar belangrijke taak van het behoud van het industrieel molen erfgoed. Al bijna 100 jaar kan de vereniging haar werk doen dankzij haar leden en haar begunstigers. U leest er alles over op onze website of in de brochure die u kunt aanvragen via info@zaanschemolen.nl. De informatie op de website vindt u hier: www.zaanschemolen.nl/schenken-anbi-status/

Foto Piet Meinen

DE WINDBRIEF IS HET
VERENIGINGSBLAD
VAN DE ZAANSCHHE MOLEN

Overname van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie en auteursrechthebbenden.

OPLAGE
4.000 exemplaren

HOOFDREDACTIE
Ed Pielkenrood

REDACTIE
Rick Bakker
Trudy Boom-Reuvekamp
Jan Krijt
Sarah Vermoolen

VASTE MEDEWERKERS
Ron Couwenhoven
Jaap de Jong

EINDCORRECTIE
Ineke Houter-Lautenbach

REDACTIEADRES
Kalverringdijk 30
1509 BT Zaandam
Telefoon:
075 621 51 48
E-mail:
info@zaanschemolen.nl

ADVERTENTIE-ACQUISITIE
Telemarketing Zaanstad
Izabel de Roeck-Nikolov
Telefoon: 06 53 34 70 71
E-mail: info@telza.nl

VORMGEVING
Trudy Boom-Reuvekamp

DRUK EN AFWERKING
Drukkerij Nuance

COLOFON EN
ADRESGEGEVENS

Vereniging De Zaanse Molen
Opgericht 17 maart 1925

KANTOOR
Kalverringdijk 30, 1509 BT Zaandam
Zaanse Schans
Telefoon: 075 621 51 48
E-mailadres:
info@zaanschemolen.nl
Geopend:
Maandag t/m donderdag 9.30 - 17 uur

BANKRELATIE
IBAN: NL03 INGB 0002 8634 06
t.n.v. De Zaanse Molen
afd. Ledenadministratie

DAGELIJKS BESTUUR
Voorzitter: Jan Goedhart
Secretaris: Abel Zwart
Penningmeester: Age Knossen

HOOFDCONSERVATOR
Drs. Henk J. Heijnen

VERTROUWENSMAN
M. van Tuijl, 06 55 11 57 34

**MOLENMUSEUM
WERELD VAN WINDMOLENS**
Geopend: alle dagen
van 10.00 tot 17.00 uur

OPENINGSTIJDEN MOLENS
Zie www.zaanschemolen.nl

CONTRIBUTIE PER 12 MAANDEN
Lidmaatschap € 30,00
Jeugdleden (tot 18 jaar) € 25,00

Als lid steunt u het behoud van het Zaanse molenerfgoed. Daarnaast ontvangt u vier keer per jaar ons verenigingsblad de Windbrief, de digitale nieuwsbrief en heeft u gratis toegang tot onze molens en het Molenmuseum.
Aanmelden nieuwsbrief (1x per maand)
www.zaanschemolen.nl/nieuwsbrief

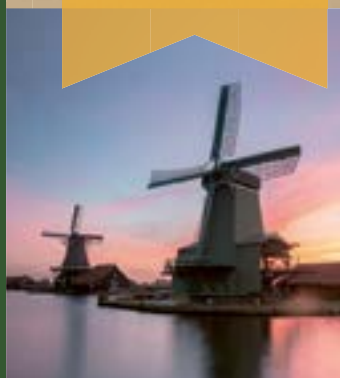
**U BENT
VAN HARTE
WELKOM
IN ONS
RESTAURANT**

PANCAKES ★ PANNENKOEKEN ★ CRÊPES
PFANNKUCHEN ★ PANQUEQUES

**25%
KORTING**

VOOR DE LEDEN VAN VERENIGING
ZAANSCHE MOLEN OP VERTOON
VAN LEDENPAS

PANNENKOEKEN ETEN OP DE ZAAANSE SCHANS? ★ DEKRAAI.NL

RESTAURANT DE KRAAI
KRAAIENPAD 1
1509 AX ZAANDAM
T 075 - 615 64 03
E INFO@DEKRAAI.NL

OPENINGSTIJDEN
MRT T/M OKT ➡ 09:00 - 18:00
JAN, FEB, NOV EN DEC ➡ 09:00 - 17:00
365 DAGEN PER JAAR GEOPEND!

RIGO
VERFFABRIEK

Alles voor het Meesterwerk

TOPLIN
LIJNOLIE
STANDVERF

Bonte Hen slaat Hollands lijnzaad
voor TOPLIN

**VOOR HUIDIG
EN TOEKOMSTIG ERFGOED**

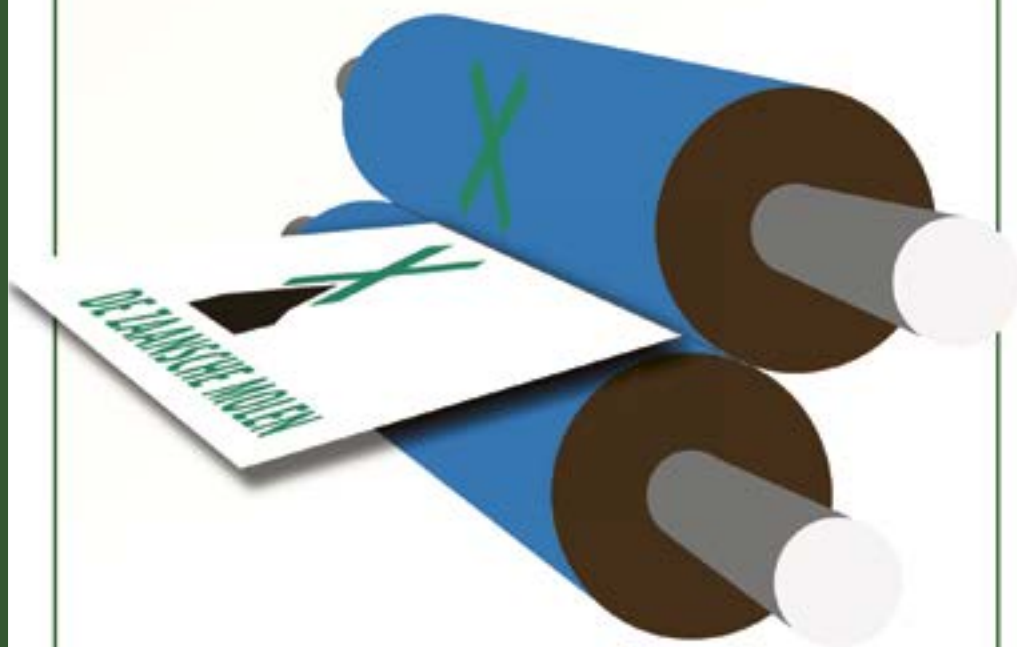
DOKWEG 40 1976 CA IJMUUDEN NEDERLAND +31 (0) 255 54 84 48
INFO@RIGOVERFFABRIEK.NL RIGOVERFFABRIEK.NL

drukkerij

NUANCE B.V.

dtp - offset - digitaal - plotten - afwerken

Offsetdrukkerij
NUANCE BV

Kalf 1 1509 AA Zaandam Tel.: 075-617 03 69

www.offsetdrukkerij-nuance.nl

info@offsetdrukkerij-nuance.nl

